

بررسی تاثیر بین حق الزحمه غیرعادی و معمول حسابرسی با مازاد نگهداشت وجه نقد

صالح عرفی‌زاده، کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی، Saleh.orfizadeh2010@gmail.com

احمد نظامی، عضو هیات علمی دانشگاه پیام‌نور، ایران، Nezami.ahmad@ymail.com

چکیده- ما در این تحقیق به بررسی ارتباط بین مازاد نگهداشت وجه نقد با حق‌الزحمه غیرعادی و عادی حسابرسی مستقل شرکت‌ها می‌پردازیم. این تحقیق با استفاده از اطلاعات ۸۴ شرکت پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ انجام شده است. مدل‌های رگرسیونی تحقیق پس از جمع‌آوری اطلاعات در قالب نرم‌افزار Eviews تجزیه و تحلیل شدند. برای حق‌الزحمه عادی حسابرسی از حق‌الزحمه حسابرسی ارائه شده در یادداشت‌های پیوست همراه صورت‌های مالی و حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی از طریق معادله رگرسیونی بدست می‌آید. نتایج تحقیق بیانگر وجود ارتباط معنی‌دار بین حق‌الزحمه عادی حسابرسی با مازاد نگهداشت وجه نقد می‌باشد. همچنین بین حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی با نگهداشت وجه نقد ارتباط مثبت و معنی‌داری مشاهده شد.

واژگان کلیدی: حق‌الزحمه حسابرسی، نگهداشت وجه نقد، حسابرسی مستقل، وجه نقد، بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

وجه نقد مهمترین دارایی یک شرکت محسوب می‌شود. همواره وجود یا عدم وجود وجه نقد در داخل شرکت برای امور متفاوت سرمایه‌گذاری، هزینه و غیره از تصمیمات مهم مدیران ارشد به حساب می‌آید. در نتیجه نگهداری وجه نقد برای این امور بسیار حائز اهمیت می‌باشد (ال‌نجار و کلارک^۱، ۲۰۱۷).

وجه نقد یک شرکت از مهمترین دارایی‌های قابل مبادله‌ی هر شرکتی است. مدیران شرکت‌ها در شرایط اقتصادی متفاوت تصمیم متفاوتی برای دارایی‌های نقدی شرکت اتخاذ می‌کنند. آنها ممکن است تصمیم به افزایش ذخایر وجه نقد، توزیع وجه نقد بین سهامداران، مصرف منابع نقدی برای امورات داخلی شرکت،

1. El-Najjar & Clark

مصرف آن برای تحصیل خارجی یا انباشت ذخایر نقدی بگیرند که در هر صورت سطح انباشت وجه نقد شرکت تحت تاثیر قرار می‌گیرد (گلیسون^۱، ۲۰۱۶).

در حال حاضر تصمیم‌گیری برای تعیین میزان ذخایر نقدی در شرکت‌ها به یکی از مسائل شایان توجه در ادبیات تأمین مالی تبدیل شده است (ملکیان، احمدپور و محمدی، ۱۳۹۰). اگرچه وجه نقد نگهداری شده در تاریخ ترازنامه، دارایی مهمی برای شرکت محسوب می‌شود، نگهداری بیش از اندازه آن می‌تواند نشانه‌ای از ناکارآمدی در تخصیص منابع باشد و هزینه‌های زیادی (مانند هزینه‌های حسابرسی) را بر شرکت تحمیل کند (بویاکر، درویچه و انگوین، ۲۰۱۳). از سوی دیگر حق‌الزحمه حسابرسی با کیفیت حسابرسی نیز دارای رابطه می‌باشد که محققین بسیاری نیز این ارتباط را اثبات کرده‌اند (ویلن بورگ، ۱۹۹۹؛ پالمروز، ۱۹۸۸؛ ایوانس و شوآرتز، ۲۰۱۴؛ ذیل و گو، ۲۰۱۴؛ داروغه حضرتی و پهلوان، ۱۳۹۱؛ مشایخی و همکاران، ۱۳۹۲؛ واعظ و همکاران، ۱۳۹۲).

بیان مساله

دو فرضیه‌ای که بر بحث نگهداری وجه نقد تأثیر زیادی گذاشته است، فرضیه‌های مبادله‌ای و سلسله مراتبی است. براساس فرضیه مبادله‌ای، شرکت‌ها سطح بهینه نقدینگی را بر مبنای توازن بین منافع و هزینه‌های نگه‌داشت وجه نقد تعیین می‌کنند (دروبتز و کرونینگر، ۲۰۰۷). به دلیل عدم تقارن اطلاعاتی و مشکلات علامت-دهی مختص به تأمین مالی خارجی، رویه‌های تأمین مالی از روند سلسله مراتبی پیروی می‌کنند و منابع داخلی بر منابع خارجی ترجیح داده می‌شود. اگر تأمین مالی خارجی لازم باشد، شرکت‌ها تلاش می‌کنند ابتدا از بدهی‌هایی که ریسک کمتری دارند، استفاده کنند و در آخرین مراحل در اندیشه انتشار سهام باشند. این تئوری بر مبنای این فرض است که افراد درون شرکت نسبت به سهامداران اطلاعات بهتری دارند (دروبتز، کرونینگر و هیرشوگل، ۲۰۱۰).

نگه‌داشت منابع شایان توجه وجه نقد در شرکت، می‌تواند موجب ناکارآمدی مدیریت منابع از طریق دسترسی آسان افراد کنترل‌کننده شرکت به این منابع نقدی شود. به ویژه دسترسی به وجه نقد مازاد بر نیاز فعالیت‌های عادی شرکت، ریسک استفاده از این وجوه توسط سهامداران کنترل‌کننده و هزینه‌های شرکت از

1. Gleason

جمله هزینه حسابرسی، هزینه تحقیق و توسعه، هزینه‌های عملیاتی و غیره را که تأثیر چشمگیری بر تصمیم‌های شرکت دارند را افزایش می‌دهد (بویاکر و همکاران، ۲۰۱۳).

به همین منظور حسابرسان عموماً با بررسی دلایل نگهداشت وجه نقد مازاد برای شرکت‌ها، لزوم نگهداری وجه نقد را به هیات مدیره اعلام کرده و موجب نگرانی مدیریت خواهند شد. لذا مدیر باید دلایل قوی، معقول و منطقی برای نگهداری وجوه نقد و عدم سرمایه‌گذاری آنها در موقعیت‌های رشد و سرمایه‌گذاری داشته باشد. در نتیجه مدیریت در مواجهه با حسابرسان مستقلی که کیفیت حسابرسی بالایی دارد، وجوه نقد کمتری نگهداری می‌کند (کیم و همکاران، ۲۰۱۴). ما نیز در این پژوهش به بررسی این موضوع می‌پردازیم که آیا نگهداشت مازاد وجه نقد بر حق‌الزحمه حسابرسی تأثیرگذار است یا خیر؟

مبانی نظری

اهمیت جریان‌های نقدی

جریان‌های نقدی در یک واحد تجاری از اساسی‌ترین رویدادهایی است که اندازه‌گیری حسابداری براساس آنها انجام می‌شود و به نظر می‌آید که بستانکاران و سرمایه‌گذاران نیز بر مبنای جریان‌های نقدی تصمیم می‌گیرند. وجوه نقد چون نشان‌دهنده قدرت خرید عمومی است، در مبادلات اقتصادی به راحتی می‌تواند به سازمان‌ها و یا اشخاص مختلف جهت رفع نیازهای خاص خودشان و در تحصیل کالا و خدمات کمک کند. بیشتر اندازه‌گیری‌های حسابداری براساس جریان‌های نقدی گذشته، حال و یا مورد انتظار آتی انجام می‌گیرد، درآمدها معمولاً برحسب خالص وجوه نقد مورد انتظار حاصل از فروش کالاها یا خدمات و هزینه‌ها نیز برحسب وجوه نقد پرداختی و یا وجوه نقد مورد انتظار پرداختی برای کالاها و خدمات مورد استفاده اندازه‌گیری می‌شود (گلیسون و همکاران، ۲۰۱۵).

تئوری‌های مرتبط با نگهداشت وجه نقد

۱- نظریه عدم تقارن اطلاعاتی

طبق این نظریه، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی (به عنوان مثال از طریق افزایش کیفیت گزارشگری مالی) می‌تواند منجر به کاهش سطح نگهداشت وجه نقد توسط شرکت‌ها شود. این نظریه به حالتی اشاره دارد که یکی از طرف‌های معامله نسبت به دیگران دارای مزیت اطلاعاتی است. در چنین حالتی در اقتصاد گفته

می‌شود که اطلاعات، نامتقارن است. در مجموع می‌توان گفت عدم تقارن اطلاعات، نقش مهمی در میزان هزینه تأمین مالی خارجی ایفا می‌نماید (گلیسون و همکاران، ۲۰۱۶).

۲- نظریه نمایندگی

تضادهایی که منجر به شناسایی هزینه‌های نمایندگی می‌شوند می‌توانند در توجیه رفتار نگهداری وجه نقد توسط مدیریت به کار روند. مشکلات نمایندگی یکی از مهم‌ترین عوامل تعیین کننده‌ی نگهداری وجه نقد شرکت‌هاست. هزینه‌های نمایندگی می‌توانند در توجیه رفتار نگهداری وجه نقد توسط مدیریت به کار روند. در مورد اندازه شرکت می‌توان گفت هر چه شرکت بزرگتر باشد، مدیریت اختیار بیشتری خواهد داشت؛ لذا احتمال نگهداری وجه نقد مازاد افزایش می‌یابد. از سویی در شرکت‌هایی با بدهی پایین نیز انتظار می‌رود وجه نقد بیشتری نگهداری شود، زیرا بدهی پایین سبب می‌شود که کمتر تحت نظارت بازارهای سرمایه قرار گیرند و اختیار مدیریت بیشتر شود. انتظار می‌رود شرکت‌هایی که فرصت‌های سرمایه‌گذاری ارزشمند دارند و هزینه تأمین منابع مالی خارجی آنها بالاست، دارایی‌های نقدی بیشتری نگهداری کنند زیرا در صورت کمبود وجه نقد، شرکت پروژه‌های با ارزش بیشتری را از دست خواهد داد (دیتمار و همکاران، ۲۰۰۳).

۳- نظریه موازنه

طبق این نظریه شرکت‌ها میزان وجه نقد بهینه خود را با برقراری موازنه (تعادل) میان منافع و هزینه‌های نگهداری وجه نقد تعیین می‌کنند. نگهداری وجه نقد از احتمال بحران مالی می‌کاهد و به عنوان ذخیره‌ای مطمئن برای مواجهه با زیان‌های غیرمنتظره به شمار می‌رود و همچنین پیگیری سیاست‌های سرمایه‌گذاری بهینه را در زمانی که شرکت با محدودیت‌های مالی مواجه است ممکن می‌سازد و نهایتاً به کم کردن هزینه‌های جمع‌آوری منابع مالی یا نقد کردن دارایی‌های موجود کمک می‌کند (دیویس، ۲۰۰۸).

۴- نظریه سلسله مراتب تأمین مالی

طبق این نظریه، مدیریت، منابع داخلی تأمین مالی را بر منابع خارجی ترجیح می‌دهد. بنابراین تمایل به انباشت وجه نقد دارد تا بتواند در مرحله اول از داخل شرکت تأمین براساس این نظریه مالی را انجام دهد و به خارج از شرکت رجوع ننماید (فریرا و همکاران، ۲۰۰۴). شرکت‌ها در وضعیت معمول، سرمایه را به دلیل عدم تقارن اطلاعاتی هزینه‌بر می‌دانند؛ لذا هنگام نیاز به منابع بر بدهی اتکا می‌کنند و زمانی که منابع کافی دارند، بدهی‌ها را در سررسیدشان پرداخت یا در پروژه‌های سودآور سرمایه‌گذاری یا به صورت دارایی‌های نقد

انباشت می‌کنند (اوپلر و همکاران، ۱۹۹۹). در واقع این نظریه در خصوص نگهداری وجه نقد از نظریه ساختار سرمایه نشأت می‌گیرد که توسط مایرز و همکاران (۱۹۸۴) ارائه شد (دامون و همکاران، ۲۰۱۱).

حق الزحمه غیر عادی حسابرسی

قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی یکی از موضوعات مورد علاقه بسیاری از محققان حسابرسی است و تاکنون مطالعات زیادی در این زمینه انجام شده است. آگاهی از نحوه تعیین حق‌الزحمه حسابرسی هم برای صاحبکار و هم برای حسابرس مهم است. میزان حق‌الزحمه‌ی پرداختی به حسابرس از دو طریق می‌تواند بر کیفیت کار حسابرس اثر بگذارد، هرچه حق‌الزحمه‌ی بیشتری برای حسابرس در نظر گرفته شود، تلاش وی نیز بیشتر می‌گردد و کیفیت کار را بالا می‌برد، ولی در این صورت حسابرسان از نظر مالی به مشتریان خود وابسته می‌شوند و باعث از دست رفتن استقلال آنان می‌شود و در نتیجه به خاطر نگرانی از دست دادن کار ممکن است روش‌های حسابرسی را به شکل مناسبی انجام ندهند که البته این کار می‌تواند بعدها عواقب مالی بدی برای آنان به همراه داشته باشد (دی‌آنجلو^۱، ۱۹۸۱ و سیمونیچ^۲، ۱۹۸۰).

مازاد (کسری) حق‌الزحمه‌های واقعی نسبت به حق‌الزحمه‌های عادی به عنوان حق‌الزحمه غیر عادی حسابرسی تلقی می‌گردد. هرچه حق‌الزحمه‌ی بیشتری به حسابرس پرداخت گردد، ممکن است تلاش وی نیز افزایش یابد و کیفیت حسابرسی بالا رود، ولی در این حالت امکان دارد حسابرسان از نظر مالی به صاحبکاران خود وابسته شوند و باعث از دست رفتن استقلال آنان شود و در نهایت منجر به کاهش کیفیت حسابرسی گردد (منصوری و تنانی، ۱۳۹۲).

فرانکل^۳ و همکاران (۲۰۰۲) به بررسی نقش حق‌الزحمه حسابرسان و میزان ثروت موسسه حسابرسی در ارتباط با دستکاری سود توسط مدیریت پرداخت و نشان داد که هرگاه حسابرسان از نظر درآمد، وابستگی مالی بیشتری به صاحبکار خود داشته‌اند، مدیریت سود آن صاحبکار بیشتر از صاحبکاران دیگر بوده است. از نظر مفهومی این تحقیق حق‌الزحمه‌های واقعی حسابرسی را به دو جزء، حق‌الزحمه‌های استاندارد حسابرسی و حق‌الزحمه‌های غیر عادی حسابرسی تقسیم می‌کند.

1. De Anjelo
2. Simunic
3. Frankle

از نظر سرمایه‌گذاران ممکن است حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی ناشی از وابستگی‌های اقتصادی صاحبکار با حسابرس باشد. وابستگی‌های اقتصادی باعث از بین بردن استقلال حسابرس شود. در نتیجه در اینجا مساله صلاحیت و توانایی مدیریت پیش می‌آید که آیا مدیر نمی‌تواند با کنترل مواضع خود موجب افزایش کیفیت حسابرسی انجام شده شود؟

اگر سرمایه‌گذاران به این موضوع پی ببرند که حق‌الزحمه‌های غیرعادی حسابرسی ناشی از وابستگی اقتصادی حسابرسان به صاحبکاران می‌باشد، استقلال حسابرس از بین می‌رود و کیفیت گزارشگری مالی شرکت کاهش می‌یابد و این باعث می‌شود که سرمایه‌گذاران به اطلاعات شرکت پای‌بند نباشند (ژینهوآ، ۲۰۰۹). در نتیجه این‌گونه بنظر می‌رسد که می‌توانیم با پیشگیری به موقع، یعنی انتخاب مدیرانی درستکار و کارآمد از بروز چنین حق‌الزحمه‌های غیرعادی حسابرسی جلوگیری نمائیم.

پیشینه پژوهش

مایرز و ماجلوف^۲ (۱۹۸۴) بر مبنای تئوری عدم تقارن اطلاعاتی، دلایل نگهداشت وجه نقد شرکت را جلوگیری از کم سرمایه‌گذاری مطرح کردند. زیرا به سبب عدم تقارن اطلاعاتی، تامین منابع مالی مشکل‌تر و هزینه تامین مالی خارجی بیشتر شده و منجر به کم سرمایه‌گذاری می‌شود. جنسن^۳ (۱۹۸۶) معتقد است که نگهداری وجه نقد اضافی براساس تئوری نمایندگی ممکن است منجر به بیش سرمایه‌گذاری شود. راثو و ژیانگ^۴ (۲۰۱۳) در تحقیق به بررسی تغییرات نرخ تورم و شاخص‌های اقتصادی با نگهداشت وجه نقد در شرکت‌ها پرداختند. آنها در تحقیق خود از تغییر رفتار نگهداری وجه نقد در شرکت‌ها با تغییرات تورم خبر دادند. در تحقیقات دیگری فولکندر^۵ (۲۰۰۲) و کوسنادی (۲۰۰۳) به بررسی ارتباط بین دارایی‌ها و اندازه شرکت با نگهداری وجه نقد در شرکت پرداختند. آنها نتیجه‌گیری کردند بین اندازه شرکت و نگهداشت وجه نقد رابطه معنی‌دار وجود دارد. کیم و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی به بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی مستقل و نگهداشت وجه نقد با رویکرد تخصص صنعت حسابرس پرداختند. آنها با استفاده تخصص صنعت حسابرس مستقل به عنوان معیار کیفیت حسابرسی نتیجه‌گیری کردند شرکت‌های با حسابرس باکیفیت‌تر اقدام

1. Xinhua
2. Myers & Majelof
3. Jensen
4. Rao & Zhiang
5. Fulkander

به نگهداشت وجه نقد کمتری می‌نمایند. ایوانس و شوآرتز^۱ (۲۰۱۴) در تحقیق خود به بررسی اثر قوانین بر حق‌الزحمه حسابرسی پرداختند. آنها از حق‌الزحمه حسابرسی به عنوان یکی از عوامل شناخته شده‌ی کیفیت حسابرسی نام می‌برند و معتقدند حسابرسانی که حق‌الزحمه آنان بالا است خدمات بهتری ارائه می‌کنند و در مقابل نگهداشت بیش از حد وجه نقد توسط مدیران مقاومت می‌کنند. دنیل و گو^۲ (۲۰۱۴) در تحقیق خود با عنوان حق‌الزحمه حسابرسی غیرطبیعی و کیفیت حسابرسی، به بررسی ارتباط بین حق‌الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی پرداختند. آنها نتیجه گرفتند که بین حق‌الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی رابطه مثبت برقرار است. در تحقیقات داخلی داروغه حضرتی و پهلوان (۱۳۹۱) در پژوهش خود با عنوان بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی با میزان حق‌الزحمه حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که کیفیت حسابرسی رابطه مستقیم و معناداری با حق‌الزحمه حسابرسی دارد. وانگ^۳ و همکاران (۲۰۱۴) نیز در تحقیقی به بررسی ارتباط بین تورم، چرخه عملیاتی با نگهداشت وجه نقد پرداختند. آنها در پژوهش خود نتیجه‌گیری کردند بین تورم و چرخه عملیاتی با نگهداشت وجه نقد رابطه معنی‌داری وجود دارد. گلیسون و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی به بررسی ارتباط بین حق‌الزحمه حسابرسی مستقل با مازاد نگهداشت وجه نقد پرداختند. آنها نتیجه‌گیری کردند بین هزینه حسابرسی با مازاد نگهداشت وجه نقد ارتباط معنی‌داری وجود دارد. همچنین آنها نتیجه‌گیری کردند بین فرصت‌های سرمایه‌گذاری و رشد با مازاد نگهداشت وجه نقد ارتباط معنی‌داری وجود دارد. حساس‌یگانه و دیگران (۱۳۹۰) به بررسی عوامل تعیین‌کننده‌ی سطح نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها پرداختند. در این پژوهش اثر متغیرهایی مانند بحران مالی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری، اندازه شرکت، ساختار سررسید بدهی‌ها، هزینه فرصت سرمایه‌ی سرمایه‌گذاری شده، ظرفیت تولید جریان‌های نقدی و درصد تقسیم سود بر سطح نگهداشت وجه نقد را برای ۱۲۹ شرکت مورد بررسی قرار دادند. آنها نتیجه گرفتند مدل پژوهش حاوی متغیرهای فوق حدود ۸۶ درصد تغییرات نگهداشت وجه نقد را توضیح می‌دهند. احدی سرکانی و دیگران (۱۳۹۲) نیز به بررسی تاثیر عوامل درون شرکتی و برون شرکتی با نگهداشت وجه نقد پرداختند. در این تحقیق تمرکز مالکیت، اندازه شرکت و دیگر متغیرها به‌عنوان عوامل درون شرکتی و نرخ تورم، حجم نقدینگی و برخی عوامل دیگر به‌عنوان متغیرهای برون سازمانی بیان شدند که در نهایت نتیجه گرفتند بین وجه نقد عملیاتی، اندازه شرکت، حجم دارایی‌های

1. Evans and Schwartz
2. Daniel and Gou
3. Wang

ثابت، نرخ ارز، نرخ تورم و حجم نقدینگی رابطه معنی‌داری وجود دارد. واعظ و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی تاثیر فرصت‌های سرمایه‌گذاری بر حق‌الزحمه حسابرسان متخصص پرداختند. آنها با جمع‌آوری داده‌ها برای دوره زمانی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۱ نتیجه‌گیری کردند که رابطه‌ی فرصت‌های سرمایه‌گذاری صاحبکار با حق‌الزحمه حسابرسی معنی‌دار اما در جهت منفی است. همچنین فرصت‌های سرمایه‌گذاری صاحبکار به طور منفی و معنی‌دار بر مازاد ناشی از تخصص، تاثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر افزایش فرصت‌های سرمایه‌گذاری شرکت‌ها موجب کاهش حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود که احتمالاً به افزایش کیفیت افشای اطلاعات توسط شرکت‌های مذکور مربوط می‌شود. عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی تاثیر تورم و چرخه عملیاتی شرکت‌ها بر نگهداشت وجه نقد پرداختند. آنها با بررسی ۱۱۸ شرکت در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۲ به بررسی اثر نرخ تورم و چرخه عملیاتی فعالیت‌های اصلی شرکت بر نگهداری وجه نقد در شرکت پرداختند. آنها نتیجه‌گیری کردند بین تورم و نگهداشت وجه نقد رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد؛ و بین چرخه عملیاتی شرکت و نگهداشت وجه نقد رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اول: بین حق‌الزحمه عادی حسابرسی و مازاد نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد.
فرضیه دوم: بین حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی و مازاد نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش پژوهش

این تحقیق در حوزه تحقیقات همبستگی - پس رویدادی می‌باشد. داده‌های تحقیق با توجه به نوع و ماهیت، ابتدا بصورت کتابخانه‌ای و از طریق صورت‌های مالی شرکت‌ها بدست می‌آید. سپس با توجه به عدم دسترسی به برخی داده‌ها از نرم‌افزارهایی چون ره‌آورد نوین استفاده می‌کنیم. سپس داده‌های جمع‌آوری شده در نرم‌افزار اکسل وارد شده و توسط داده‌های ذکر شده پس از جمع‌آوری در نرم‌افزار Eviews برای تجزیه و تحلیل وارد می‌شوند.

جامعه آماری این پژوهش از کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ (دوره ۵ ساله) تشکیل می‌شود که شرایط زیر را داشته باشند:

- ۱- تا پایان سال ۱۳۸۹ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
  - ۲- شرکت‌ها نایستی سال مالی خود را در طی دوره‌های مورد نظر تغییر داده باشند.
  - ۳- شرکت‌های مورد نظر طی دوره پژوهش فعالیت مستمر داشته و سهام آن‌ها مورد معامله قرار گرفته باشد.
  - ۴- اطلاعات مالی مورد نیاز برای انجام این پژوهش را در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ به طور کامل ارائه کرده باشد.
  - ۵- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و واسطه‌گری مالی نباشند.
- در پژوهش حاضر از روش غربالگری (حذفی) جهت تعیین نمونه آماری استفاده می‌گردد. به این ترتیب که شرکت‌های حائز شرایط جامعه آماری به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار می‌گیرند و سایر شرکت‌ها حذف می‌گردند.
- برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Eviews نسخه ۸ استفاده شده است. داده‌ها با توجه به اینکه بصورت سال - شرکت جمع‌آوری می‌شود از روش داده‌های پانلی استفاده می‌شود که برای اثبات استفاده از روش داده‌های پانلی یا داده‌های تلفیقی از آزمون چاو و برای استفاده از روش داده‌های پانلی ثابت و یا تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. از آزمون بروش پاگان نیز جهت اثبات روش پانلی تصادفی استفاده می‌شود. آزمون‌های فرضیات بنیادی رگرسیون (مانند آزمون عدم خودهمبستگی و آزمون هادری برای ناهمسانی واریانس‌ها) اجرا می‌شوند.

روش تحقیق

مدل تحقیق و متغیرهای پژوهش

ما در این تحقیق به بررسی ارتباط بین حق‌الزحمه عادی و غیرعادی حسابرسی با نگهداری مازاد وجه نقد شرکت‌ها می‌پردازیم. ما برای سنجش این ارتباط و برازش متغیرها به فرضیه اول تحقیق از مدل ارائه شده توسط گلیسون (۲۰۱۵) استفاده می‌کنیم. این مدل به شرح رابطه (۱) می‌باشد:

$$LAF_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EXCESSCASH_{i,t} + \beta_2 LN TA_{i,t} + \beta_3 FOROPS_{i,t} + \beta_9 XDOPS_{i,t} + \beta_{10} INVREC_{i,t} + \beta_{11} RESTATE_{i,t} + \beta_{12} LOSS_{i,t} + \beta_{13} ROA_{i,t} + \beta_{14} LIQ_{i,t} + \beta_{15} BM_{i,t} + SYear + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در آن:

LAF: متغیر حق‌الزحمه حسابرسی شرکت i در سال t می‌باشد که از طریق لگاریتم طبیعی هزینه حسابرسی بدست می‌آید.

EXCESSCASH: متغیر مازاد وجه نقد نگهداری شده شرکت i در سال t ، ما برای محاسبه این متغیر از تخمین مدل دیتما و اسمیت (۲۰۰۷) استفاده می‌کنیم. EXCESSCASH (مازاد وجه نقد نگهداری شده) تخمین باقیمانده‌های مثبت مازاد وجه نقد می‌باشد. لذا ما تمام مشاهده‌های سال - شرکت که منفی می‌باشند را حذف می‌کنیم و از مانده‌های مثبت در باقیمانده مدل استفاده می‌کنیم.

LNTA: اندازه شرکت i در سال t که عبارتست از لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌های شرکت i در سال t
 FOROPS: متغیر تسعیر نرخ ارزش شرکت i در سال t که اگر شرکت دارای سود یا زیان تسعیر ارزش باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر می‌پذیرد.

XDOPS: متغیر ارقام غیرعادی و غیر مترقبه شرکت i در سال t که اگر شرکت دارای ارقام غیرعادی و غیر مترقبه باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر می‌پذیرد.

INVREC: دریافتی‌های شرکت i در سال t که برابر است با نسبت مجموع حساب‌های دریافتی تقسیم بر کل دارایی‌های شرکت.

RESTATE: ارائه مجدد صورت‌های مالی شرکت i در سال t که اگر شرکت صورت‌های مالی دوره قبل را تجدید ارائه کرده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر می‌پذیرد.

LOSS: زیان شرکت i در سال t که اگر شرکت دارای زیان باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر می‌پذیرد.

ROA: بازده دارایی‌های شرکت i در سال t که برابر است با نسبت سود خالص به کل دارایی‌های شرکت.

LIQ: نسبت دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری شرکت i در سال t

BM: نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i در سال t

ε : باقیمانده مدل که با افزایش نمونه به صفر کاهش پیدا می‌کند.

مازاد وجه نقد از طریق رابطه (۲) بدست می‌آید:

$$XLIQ_{i,t} = ALIQ_{i,t} - (BLIQ_{i,t} + 1/5\sigma_i) \quad \text{رابطه (۲)}$$

که در آن:

XLIQ: مازاد نگهداشت وجه نقد، ALIQ: وجه نقد واقعی، BLIQ: معادل وجه نقد (سپرده‌های کوتاه مدت و وجوه نقد)، σ : انحراف معیار سری‌های زمانی انباشت وجه نقد توسط شرکت‌ها.
سپس برای ارزیابی فرضیه دوم پژوهش با جایگذاری حق‌الزحمه غیرعادی حسابرس به‌عنوان متغیر وابسته به رابطه (۳) دست پیدا می‌کنیم:

$$EAF_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EXCESSCASH_{i,t} + \beta_2 LNTA_{i,t} + \beta_3 FOROPS_{i,t} + \beta_4 XDOPS_{i,t} + \beta_5 INVREC_{i,t} + \beta_6 RESTATE_{i,t} + \beta_7 LOSS_{i,t} + \beta_8 ROA_{i,t} + \beta_9 LIQ_{i,t} + \beta_{10} BM_{i,t} + SYear + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در آن:

EAF: حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی شرکت i در سال t که از طریق تفاضل حق‌الزحمه طبیعی حسابرسی با عدد بدست آمده از رابطه (۴) بدست می‌آید:

$$AF_{it} = b_0 + b_1 AT_{it} + b_2 LOSS_{it} + b_3 CR_{it} + b_4 ZSCORE_{it} + b_5 CFO_{it} + b_6 ARIN_{it} + b_7 RLAG_{it} + b_8 REST_{it} + b_9 R_{it} + b_{10} BIG_{it} + b_{11} AC_{it} + b_{12} POWER_{it} + e_i \quad \text{رابطه (۴)}$$

که در آن:

AF_{it} : لگاریتم طبیعی مجموع حق‌الزحمه‌های حسابرسی شرکت i در دوره t

AT_{it} : لگاریتم طبیعی مجموع ارزش‌های دارایی‌ها

$LOSS_{it}$: مساوی یک اگر شرکت شرکت i در دوره t زیان‌ده باشد در غیر این صورت صفر

CR_{it} : نرخ جاری شرکت i در دوره t که عبارتست از تقسیم دارایی‌های جاری بر بدهی‌های جاری

CFO_{it} : وجه نقد عملیاتی تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در دوره t

$ARIN_{it}$: مجموع حساب‌های دریافتی و موجودی‌ها تقسیم بر مجموع دارایی‌های شرکت i در دوره t

$RLAG_{it}$: لگاریتم طبیعی تعداد روزهای بین پایان سال مالی و تاریخ امضای گزارش توسط حسابرس

$REST_{it}$: مساوی یک می‌باشد اگر شرکت i در دوره t ارائه مجدد صورت‌های مالی را داشته باشد و در

غیر این صورت صفر

R_{it} : نرخ بازده سهم شرکت i در دوره t می‌باشد که به‌صورت زیر محاسبه می‌شود:

بازده سهم = (مزایای سهام جایزه + مزایای حق تقدم + سود تقسیمی + تفاوت قیمت اول دوره و انتهای

دوره) / قیمت اول دوره

BIG_{it} : مساوی یک اگر حسابرِس شرکت سازمان حسابرسی یا جزء گروه یک طبقه‌بندی موسسات حسابرسی باشد، در غیر این صورت صفر

AC_{it} : مساوی یک اگر شرکت تغییر حسابرِس داشته باشد در غیر این صورت صفر

$POWER_{it}$: توانایی چانه‌زنی که مساوی است با لگاریتم فروش شرکت i در دوره t تقسیم بر مجموع فروش‌های صنعت

ε_i : خطای اندازه‌گیری مدل که با افزایش حجم نمونه به بیش از ۳۰ به صفر کاهش می‌یابد.

آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش طبق نگاره (۱) ارائه می‌شود:

نگاره (۱): آمار توصیفی

متغیر / آماره	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
نگهداشت وجه نقد	۰/۰۲	۱۰۹/۱	۰/۸۵	۴/۵۶
اندازه	۳/۸۶	۷/۰۱	۵/۶۳	۰/۶۷
تسعیر نرخ ارز	۰	۱	۰/۶۵	۰/۱۲
دریافتی‌ها	۰	۵۹۷۲۵۱۶	۳۶۱۷۵۱	۴۸۶۰۸۴
بازده دارایی‌ها	-۲/۳۶	۳/۵۷	۰/۰۲	۱/۲۷
ارائه مجدد	۰	۱	۰/۵۶	۰/۲۱
زیان	۰	۱	۰/۳۴	۰/۱۷
دارایی‌های جاری	۸۶۷	۶۲۴۴۲۰۲۸	۵۸۴۹۶۲۰	۳۵۶۸۹۱۲
بدهی‌های جاری	۱۶۵۴۹	۴۳۶۹۵۷۸۰	۱۱۳۸۴۵۸	۳۶۱۳۷۰۶

آزمون داده‌های پانلی

آزمون چاو

آزمون چاو برای انتخاب بین روش حداقل مربعات معمولی مدل داده‌های ادغام شده (تلفیقی) و مثل آثار ثابت مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این آزمون، فرضیه صفر بیانگر یکسان بودن ضرایب و عرض از مبدا در شرکت‌های مورد بررسی بوده و از این رو رد فرضیه صفر مبین استفاده از روش داده‌های پانلی و عدم رد

فرضیه صفر بیانگر استفاده از روش حداقل مربعات معمولی ادغام شده می‌باشد. با توجه به نگاره (۲) و رد فرضیه صفر در آزمون چاو، در نتیجه داده‌های پانلی مورد تایید قرار گرفت ($P < 0/001$).

نگاره ۲: آزمون چاو بین مدل اثرات ثابت و OLS ساده

آماره F	۷/۳۲	درجه آزادی مخرج	۱۸۰
درجه آزادی صورت	۴	p-مقدار	<0/001

آزمون هاسمن

با توجه به اینکه آزمون چاو پانلی بودن داده‌ها و وجود مدل اثرات ثابت را تایید کرده است، اکنون باید از بین دو روش تخمین داده‌های پانلی یعنی روش اثرات ثابت و روش اثرات تصادفی یکی انتخاب شود. با توجه به نگاره (۳) و عدم رد فرضیه صفر در نتیجه برای برازش مدل به داده‌ها، مدل پانلی اثرات تصادفی نسبت به مدل پانلی اثرات تثبیت شده ارجح‌تر است ($p = 0/718$). اکنون باید برای تایید نتایج آزمون هاسمن و قابلیت اتکای بیشتر، آزمون بروش پاگان را اجرا می‌کنیم.

نگاره ۳: آزمون هاسمن

آماره خی دو	درجه آزادی	p-مقدار
۱/۰۹	۸	۰/۷۱۸

آزمون بروش پاگان

آزمون بروش پاگان در سه سطح با قابلیت اثرات زمان، اثرات مکان و اثرات مکان - زمان اجرا می‌شود. نتایج آزمون بروش پاگان در نگاره (۴) ارائه شده است:

نگاره ۴: آزمون‌های بروش-پاگان

آزمون / مشخصات	آماره خی دو	درجه آزادی	p-مقدار
آزمون بروش - پاگان برای قابلیت ادغام اثرات مکان	۱۱۷/۴	۱	<0/001
آزمون بروش - پاگان برای قابلیت ادغام اثرات زمان	۱۹/۴۱	۱	<0/001
آزمون بروش پاگان برای قابلیت ادغام اثرات مکان و زمان	۱۳۵/۴	۲	<0/001
نتیجه آزمون	رد فرضیه صفر	رد فرضیه صفر	رد فرضیه صفر

با توجه به رد فرضیه صفر، قابلیت ادغام اثرات مکان، اثرات زمان و همچنین قابلیت ادغام اثرات مکان و زمان در مدل پانلی اثرات تصادفی وجود ندارد ($p < 0/001$). در نتیجه با توجه به رد هر سه فرضیه آزمون

بروش - پاگان، باید برای برآورد مدل تحقیق از روش PLM با اثرات تصادفی استفاده کنیم. در این هنگام باید به بررسی فروض کلاسیک مدل رگرسیون پردازیم. اگر این فروض نقض شوند باید در پی رفع آن‌ها اقدام کرد.

بررسی فروض کلاسیک رگرسیون

عدم ناهمسانی واریانس

یکی از مهم‌ترین فروض مدل کلاسیک رگرسیون خطی این است که اجزای اخلال ei که تابع رگرسیون جامعه ظاهر می‌شوند، دارای واریانس همسان هستند. اگر ناهمسانی واریانس‌ها وجود داشته باشد آزمون‌های t و F نتایج غلطی را ارائه می‌دهند و آن‌گاه نمی‌توان فرضیه‌ها را با آزمون F و t آزمون کرد. در این پژوهش، برای بررسی همسانی واریانس‌ها از روش -پاگان و همچنین آزمون بروش - گادفری استفاده شده است.

نگاره ۵: آزمون بروش - گادفری

آماره خی دو	درجه آزادی	p-مقدار
۱۶۸/۷	۲	<۰/۰۰۱

عدم خود همبستگی

در یک مدل کلاسیک رگرسیون خطی فرض بر این است که کوواریانس بین اجزای اخلال برابر صفر است. به عبارت دیگر، بین اجزای اخلال همبستگی وجود نداشته باشد. به این معنی که جزء اخلال مربوط به یک مشاهده، تحت تاثیر اخلال مربوط به مشاهده دیگر قرار نمی‌گیرد. نقض این فرض، مشکلی به نام خودهمبستگی ایجاد می‌کند (گجراتی، ۱۳۸۶). در این پژوهش از آزمون دورین واتسون استفاده شده است که نتایج آن هنگام برازش مدل ارائه و تجزیه و تحلیل شده است. اکنون با توجه به آزمون‌های فوق، اقدام به برازش مدل به داده‌ها با روش PLM با اثرات تصادفی می‌نماییم. و مشخصات مدل برازش داده شده در نگاره (۶) و نتایج ضرایب متغیرهای برازش مدل در نگاره (۷) ارائه شده است.

نگاره ۶: مشخصات مدل

ضرب تعیین	ضرب تعیین تعدیل شده	آماره F	آماره دورین واتسون	معنی‌داری
۰/۹۶	۰/۹۲	۶/۱۹	۲/۵۲	۰/۰۰

همانطور که در نگاره (۶) مشاهده می‌شود ضریب تعیین مدل ۰/۹۶ می‌باشد که این نشان می‌دهد متغیرهای مستقل می‌توانند ۹۶٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین عدد ۲/۵۲ متعلق به آماره دوربین-واتسون که در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ است نشان می‌دهد باقیمانده‌های مدل دارای خودهمبستگی نیستند. سطح معنی داری مدل در سطح اطمینان ۹۵٪ نیز کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و لذا نتایج مدل صحیح و ضرایب مدل قابل اتکا می‌باشند. در نگاره (۷) نیز ضرایب و سطوح معنی داری متغیرهای مدل ارائه می‌شود.

نگاره ۷: نتایج برازش مدل به روش PLM با اثرات تصادفی (متغیر وابسته: حق الزحمه حسابرسی)

متغیر / فاکتور	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P-مقدار
عرض از مبدا	-۰/۱۲	۰/۰۸	-۰/۰۴	۰/۹۶
مآزاد نگهداشت وجه نقد	-۰/۷۶	۰/۳۷	۳/۹۲	۰/۰۰
اندازه شرکت	۰/۷۴	۰/۶۳	۰/۹۸	۰/۰۹
تسعیر نرخ ارز	۰/۲۲	۰/۱۳	-۰/۲۷	۰/۵۷
اقلام غیرعادی و غیر مترقبه	۰/۷۳	۰/۲۶	-۳/۷۵	۰/۰۰۴
دریافتی‌ها	۰/۱۴	۰/۱۲	-۰/۷۶	۰/۵۲
ارائه مجدد	-۰/۰۷	۰/۳۹	-۰/۰۲	۰/۹۸
زیان‌ده بودن	۱/۵۷	۱/۲۱	۱/۰۶	۰/۲۸
بازده دارایی‌ها	-۱/۰۹	۱/۸۶	-۰/۶۶	۰/۳۶
دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری	۰/۶۵	۰/۶۳	۰/۹۵	۰/۲۶
ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	۰/۳۱	۰/۰۴	-۲/۱۸	۰/۰۰۴

همانطور که در نگاره (۷) مشاهده می‌شود، ضرایب عرض از مبدا و متغیرهای مآزاد نگهداشت وجه نقد، اندازه شرکت، تسعیر نرخ ارز، اقسام غیرعادی و غیرمترقبه، دریافتی‌ها، ارائه مجدد، زیان‌ده بودن، بازده دارایی‌ها، دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری، ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ترتیب عبارتند از ۰/۱۲-، ۰/۷۶-، ۰/۷۴، ۰/۲۲، ۰/۷۳، ۰/۱۴، ۰/۰۷-، ۱/۵۷، ۱/۰۹-، ۰/۶۵ و ۰/۳۱ که سطح معنی-داری برای هر کدام به ترتیب عبارت است از ۰/۹۶، ۰/۰۰، ۰/۰۹، ۰/۵۷، ۰/۰۰۴، ۰/۵۲، ۰/۹۸، ۰/۲۸، ۰/۳۶، ۰/۲۶ و ۰/۰۰۴. در نتیجه متغیرهای مآزاد نگهداشت وجه نقد، اقسام غیرعادی و غیرمترقبه، ارزش دفتری به

ارزش بازار حقوق صاحبان سهام دارای ارتباط معنی‌دار با حق‌الزحمه حسابرسی می‌باشند. نگاره (۸) فرضیه دوم پژوهش را با متغیر وابسته حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی برآزش می‌کند.

نگاره ۸: نتایج برآزش مدل به روش PLM با اثرات تصادفی (متغیر وابسته: حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی)

متغیر / فاکتور	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P-مقدار
عرض از مبدا	-۰/۳۷	۰/۶۴	۰/۱۶	۰/۴۲
مآزاد نگهداشت وجه نقد	-۰/۴۹	۰/۱۹	۱/۲۳	۰/۰۱
اندازه شرکت	۰/۸۸	۰/۲۱	۰/۶۱	۰/۱۹
تسعیر نرخ ارز	۰/۶۳	۰/۵۶	۰/۷۶	۰/۲۴
اقلام غیرعادی و غیرمترقبه	۰/۶۷	۱/۱۲	-۱/۳۵	۰/۰۰
دریافتی‌ها	-۰/۰۶	۰/۰۲	-۰/۹۴	۰/۳۶
ارائه مجدد	۰/۷۰	۰/۲۳	۰/۶۰	۰/۶۶
زیان‌ده بودن	۰/۳۱	۰/۱۴	۰/۲۸	۰/۳۷
بازده دارایی‌ها	-۰/۱۸	۱/۷۵	-۰/۷۲	۰/۰۲
دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری	۰/۸۳	۰/۲۷	۰/۶۸	۰/۷۱
ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	۰/۴۱	۰/۱۷	۱/۷۳	۰/۰۰

همانطور که در نگاره (۷) مشاهده می‌شود، ضرایب عرض از مبدا و متغیرهای مآزاد نگهداشت وجه نقد، اندازه شرکت، تسعیر نرخ ارز، اقلام غیرعادی و غیر مترقبه، دریافتی‌ها، ارائه مجدد، زیان‌ده بودن، بازده دارایی‌ها، دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری، ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ترتیب عبارتند از ۰/۳۷، -۰/۴۹، ۰/۸۸، ۰/۶۳، ۰/۶۷، -۰/۰۶، ۰/۷۰، ۰/۳۱، -۰/۱۸، ۰/۸۳ و ۰/۴۱ که سطح معنی‌داری برای هر کدام به ترتیب عبارت است از ۰/۴۲، ۰/۰۱، ۰/۱۹، ۰/۲۴، ۰/۰۰، ۰/۳۶، ۰/۶۶، ۰/۳۷، ۰/۰۲، ۰/۷۱ و ۰/۰۰. در نتیجه متغیرهای مآزاد نگهداشت وجه نقد، اقلام غیرعادی و غیرمترقبه، بازده دارایی‌ها و ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام دارای ارتباط معنی‌دار با حق‌الزحمه غیرعادی حسابرسی می‌باشند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج فرضیات تحقیق

ما در این تحقیق به بررسی ارتباط بین مازاد نگهداشت وجه نقد با حق الزحمه عادی حسابرسی و حق الزحمه غیرعادی حسابرسی می‌پردازیم. نتایج تحقیق نشان داد بین مازاد نگهداشت وجه نقد با حق الزحمه عادی حسابرسی ارتباط معنی‌داری وجود دارد. این موضوع طبق فرض محققین می‌تواند ناشی از این موضوع باشد که با افزایش نگهداشت بدون هدف مازاد وجه نقد، حسابرس اولاً باید زمان بیشتری را صرف کنترل و بازرسی نماید و دوماً با افزایش وجوه نقد مازاد، طبق نظر گلیسون و همکاران (۲۰۱۶) ریسک مبتنی بر ویژگی‌های صاحبکار حسابرسی افزایش پیدا می‌کند و این منجر به افزایش حق الزحمه مبتنی بر ریسک حسابرسی می‌شود. همچنین نتایج تحقیق نشان داد بین مازاد نگهداشت وجه نقد با حق الزحمه غیرعادی حسابرسی ارتباط معنی‌داری دارد. این موضوع می‌تواند ناشی از این موضوع باشد که حسابرس مستقل با دریافت حق الزحمه‌ای بیش از حق الزحمه استاندارد سعی در افزایش تخصص صنعت خود و ادامه حسابرسی در دوره مالی بعد دارد (افزایش دوره تصدی در بازار حسابرسی) و با افزایش نگهداشت مازاد وجه نقد، در قبال دریافت حق الزحمه‌ای بیشتر، نظر خود را تعدیل نمی‌کند (طبق نظر گلیسون و همکاران، ۲۰۱۶). لذا حسابرس نسبت به ارزیابی نگهداشت مازاد وجه نقد کرده و در قبال دریافت حق الزحمه بیشتر از حق الزحمه متعارف، هم سود موسسه حسابرسی را افزایش داده، و هم نظر مدیریت مبنی بر نگهداری بیش از حد معمول وجه نقد را تأمین می‌کند. در نتیجه طبق نتیجه این تحقیق، ارتباط معنی‌داری بین مازاد نگهداشت وجه نقد و حق الزحمه عادی و غیرعادی حسابرسی وجود دارد. نتایج این تحقیق مشابه با نتایج تحقیق دیتمار و ماهر ت اسمیت (۲۰۰۷)، لیون و ماهر (۲۰۰۵)، گلیسون و همکاران (۲۰۱۶) و کارسلو و همکاران (۲۰۰۲) می‌باشد.

پیشنهادات تحقیق

با توجه به نتایج پژوهش به مدیران پیشنهاد می‌شود با توجه به ارتباط بین نگهداشت مازاد وجه نقد و حق الزحمه حسابرسی، وجه نقد کمتری را در پایان دوره مالی نگهداری کنند، چرا که این موضوع موجب کاهش حق الزحمه حسابرسی می‌شود. همچنین با توجه به نتایج تحقیق این کاهش نگهداشت وجه نقد موجب کاهش حق الزحمه غیرعادی حسابرسی پرداختی نیز می‌شود و در نتیجه وجه نقد خروجی کمتری را برای شرکت در پی خواهد داشت. همچنین به مالکان شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود با انتخاب مدیرانی که قابلیت ریسک بالاتری

دارند، سطح وجه نقد نگهداری شده و در پی آن هزینه حسابرسی خود را کاهش دهند؛ زیرا مدیرانی که ریسک‌پذیرتر هستند با عدم نگهداری وجه نقد و سرمایه‌گذاری آن در پروژه‌های سرمایه‌گذاری مختلف، موجبات کاهش حق‌الزحمه عادی و غیرعادی حسابرسی را فراهم می‌آورند.

منابع و ماخذ

۱. آقایی، محمدعلی؛ نظافت، احمدرضا؛ ناظمی‌اردکانی، مهدی و جوان، علی‌اکبر (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر نگهداری موجودی‌های نقدی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی. سال اول شماره ۲، صفحه ۵۳-۷۰.
۲. احدی‌سرکانی، سیدیوسف؛ سنگ‌په‌نی، هاجر و مهدی دسینه (۱۳۹۲). بررسی رابطه عوامل درون شرکتی و برون شرکتی با نگهداشت وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه بورس اوراق بهادار، شماره ۲۳، صص ۷۷-۱۰۱.
۳. حساس‌یگانه، یحیی؛ جعفری، علی و امیر رسائیان (۱۳۹۰). عوامل تاثیرگذار بر نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، شماره ۹، صص ۳۹-۶۶.
۴. رسائیان، امیر؛ رحیمی، فروغ و حنجری، سارا (۱۳۸۹). تأثیر مکانیزم‌های درون سازمانی حاکمیت شرکتی بر سطح نگهداشت وجه نقد در بورس اوراق بهادار تهران، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، شماره ۶، صص ۱۲۵-۱۴۴.
۵. صلواتی، شاپو و رسائیان، امیر (۱۳۸۶). بررسی رابطه‌ی بین ساختار سرمایه و نقدشوندگی سهام در ایران "میان رشته‌ای"، علمی - پژوهشی نامه مفید، شماره ۶۳، صص ۱۴۳-۱۶۳.
۶. فخاری، حسین و تقوی، سیدروح‌الله (۱۳۸۸). کیفیت اقلام تعهدی و مانده وجه نقد، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال شانزدهم، شماره ۵۷، صفحه ۶۹-۸۴.
۷. واعظ، سیدعلی، عابدی صدقیانی، بابک و اشکان نخیلی (۱۳۹۳). بررسی تاثیر فرصت‌های سرمایه‌گذاری صاحبکار بر حق‌الزحمه حسابرسان مستقل، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، سال ششم، شماره ۲۴، صص ۱-۲۱.

8. Almeida, H., Campello, M., Weisbach, M.S., (2004). The cash flow sensitivity of cash. *Journal of Finance* 59, 1777–1804.
9. Al-Najjara, B., Clark Ephraim (2017), Corporate governance and cash holdings in MENA: Evidence from internal and external governance practices , *Research in International Business and Finance* 39 pp. 1–12.
10. Bates, T.W., Kahle, K.M., Stulz, R.M., (2008). Why do U.S. firms hold so much more cash than they used to? Working Paper.
11. De Angelo, L. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics* Vol 3, No. 3, pp 183–199.
12. Dittmar, A. Mahrt-Smith, J. Servaes, H. (2003). "International corporate governance and corporate cash holdings. *Journal of financial and quantitative analysis*". 38(1), 111–133.
13. Faulkender, M.W., (2002). Cash holdings among small business. Washington University, St. Louis, SSRN, Working Paper.
14. Ferreira, V., (2003). Why do firms hold Cash? Evidence from EMU countries. ISCTE School of Business, SSRN, Working Paper.
15. Friedman, M., (1977). Nobel lecture: inflation and unemployment. *Journal of Economic Dynamics and Control* 12, 231–254.
16. Harford, J., (1999). Corporate cash reserves and acquisitions. *Journal of Finance* 54, 1969–1998.
17. Keynes, J.M., (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. McMillan, London.
18. Kusnadi, Y., (2003). Corporate cash holdings and corporate governance mechanisms. Hong Kong University of Science and Technology, SSRN, Working Paper.
19. Myers, S. C. and N. S. Majluf. (1984). "corporate financing and investment decisions when firms have information those investors do not have". *Journal Of Financial Economics*, No 20, 293-315.
20. Opler, T., Pinkowitz, L., Stulz, R., Williamson, R., (1999). The determinants and implications of corporate cash holdings. *Journal of Financial Economics* 52, 3–46.
21. Peng, T.Y., Zhou, W., (2006). Motivation for research on China listed companies' high cash holdings – principal-agent theory or balance theory? *Accounting Research* 5, 42–49.
22. Rao, P.G., Jiang, G.H., 2013. The impact of monetary policy on the relationship between bank loans and business credits. *Economic Research* 1, 68–82.
23. Wang Y, Ji Y, Chen X a, Song C (2014), Inflation, operating cycle, and cash holdings, *China Journal of Accounting Research*, No. 7, pp. 263–276.
24. Zhu, J.G., Lu, Z.F., 2009. Monetary policies, enterprise' growth, and the change in the level of cash-holding. *Management World* 3, 152–158.

25. Baber, W, S Janakiraman & S-H Kang. (1996), Investment Opportunities & the structure of executive Compensation, *Journal of Accounting & Economics*, 21, pp 297-318.
26. Brown, D.P., & Rowe, B.J. (2007), The Productivity premium in equity returns. University of Wisconsin US. Retrieved from <http://ssrn.com/abstract=993467>.
27. Damon, T. Tome, W, (2011), the effect of corporate growth on firm performance, *Journal of Business Finance and Accounting*, Vol. 11, pp17-41.
28. Davis, E.P., & Madsen, J.B. (2008), Productivity and equity market fundamentals: 80 years of evidence for eleven OECD countries. *Journal of International Money and Finance* Forthcoming.
29. Fazzari, SR, (2000), Investment-Cash Flow Sensitivities Are Useful: A Comment on Kaplan and zingales, *The Quarterly Journal of Economics*, 115, pp 595-705.
30. Fesser, H.R. Willard, G.E. (1990), Founding strategy and performance: a comparison of high and low growth high tech forms, *Strategic Management Journal*, 11(2): pp 87-98.